

25 אוקטובר 2026

לכבוד

תא"ל אילן מלכא
מ"מ ראש המנהל"ל

אלי"ם קובי מרקוס
יועמ"ש איו"ש

אלוף אבי בלוט
מפקד פיקוד מרכז

הנדון: דרישה דחופה להפסיק את העקירה בכפייה של תושבי חברון, להסיר את הכתר מעל העיר

ולחדל מפעולות הריסה ואכיפה המשמשות לענישה קולקטיבית

סימוכין: פנייתנו בעניין ענישה קולקטיבית של תושבי הגדה מיום 26.7.2026

אנו פונים אליכם בדחיפות בעקבות הפעולות הנרחבות שנוקט הצבא בעיר חברון ובסביבתה מאז פיגוע הירי שאירע ביום שישי, 23.10.2026, בדרישה להורות לאתגר על החזרתם של למעלה מאלף תושבים שנעקרו לבתייהם, על הסרת הכתר שהוטל על העיר והיישובים בסביבתה ועל הפסקת כל פעילות אכיפה בתחום התכנון והבנייה הננקטת כאמצעי ענישה, הרתעה או תגמול בעקבות הפיגוע.

1. ביום 23.10.2026 ביצעו שני פלסטינים פיגוע ירי סמוך לצומת יהודה שבאזור חברון, שבו נהרגו שני חיילי צה"ל ונפצעו חיילים נוספים. שני מבצעי הפיגוע נהרגו במהלך האירוע. מיד לאחר הפיגוע הכריז הצבא על הטלת כתר מלא על העיר חברון ועל יישובים נוספים בסביבתה, ובהם חלחול, ועל פתיחת מבצע צבאי נרחב באזור (Reuters, Palestinian gunmen kill two Israeli soldiers; Israel).
Emma Graham-Harrison and Lorenzo Tondo, "threatens new West Bank offensive", 23.10.2026.
Tondo, Israel launches collective punishment campaign in Hebron after two soldiers killed, (The Guardian, 23.10.2026).

2. מאז יום שישי מתנהלת בעיר פעילות צבאית רחבת היקף, הכוללת פשיטות על מאות בתי מגורים, חיפושים, מעצרים וחקירות, השתלטות על בתי תושבים והסבתם לעמדות צבאיות, הריסת מבנים ועסקים, חסימת דרכים ופינוי תושבים מבתייהם. על פי דיווחי הרשויות הפלסטיניות, עד ליום שבת 24.10.2026 אולצו כ-1,500 תושבים, יותר מ-200 משפחות, לעזוב את בתייהם באזורי דיר בחה ואלג'לדה בחברון. עוד דווח על כוונה לפנות כ-2,500 תושבים נוספים. משפחות שנעקרו מבתייהן נאלצו להעביר את הלילה מחוץ לבתייהן, חלקן ללא קורת גג. על פי דיווחים נוספים, הצבא סימן בתים שפונו והשתלט על מבני מגורים לצרכיו (Reuters, "Around 1,200 Palestinians are displaced in Hebron as Israel").
Julian Borger, "Israeli soldiers raze neighbourhood; begins military operation", 24.10.2026.
in Hebron, driving families from homes", The Guardian, 24.10.2026. יניב קובוביץ, אחרי הירי ליד חברון, צה"ל הודיע שפתח במבצע בעיר, הארץ, 23.10.2026).

3. במקביל מתבצעות הריסות נרחבות של מבנים, לרבות בתי מגורים ועסקים. כבר ביום שישי הרס הצבא בניין מגורים בן שלוש דירות בפרש אליהווא, בבעלות משפחת ע'. כן דווח על הריסת מבנים וחנויות נוספים באזור. פעולות אלה מתבצעות במסגרת מבצע שהוכרז מיד בעקבות הפיגוע, אף שלא נטען כי בעלי המבנים שנהרסו היו מעורבים בו בכל אופן שהוא.

4. מדיווחים בתקשורת עולה כי פעולות ההריסה הוצגו במפורש על ידי הדרג המדיני כאמצעי ענישה ותגמול. השר במשרד הביטחון, בצלאל סמוטריץ', הודיע ביום שישי כי הורה על הריסת מבנים בלתי חוקיים "כחלק מיצירת ההרתעה וגביית המחיר" על הפיגוע. בהמשך הבהיר כי הפעולות נועדו להעביר מסר שלפיו ייגבה מחיר כבד בעקבות הפגיעה בחיילים (אורלי הררי, סמוטריץ' הודיע על הקמת 4 חוות: זו רק ההתחלה – נגבה מחיר כבד מאויבינו, **ערוץ 7**, 23.10.2026). גם ראש הממשלה ושר הביטחון התבטאו בדבר כוונה לפנות שכונות שלמות ולהרוס מבנים בעקבות הפיגוע. דברים אלה מותירים ספק מועט באשר לתכלית העונשית העומדת מאחורי הפעולות, גם כאשר הן מבוצעות לכאורה מכוח סמכויות אכיפה קיימות (מתן גולן, ג'קי חורי ויניב קובוביץ', נתניהו: נפנה את תושבי השכונה ממנה יצאו המחבלים; צה"ל הורס בתים באזור, **הארץ**, 23.10.2026).

5. נוסף על כך, הוטלו הגבלות תנועה נרחבות על האוכלוסייה הפלסטינית בחברון וביישובים הסמוכים. על פי הודעת דובר צה"ל מיום 23.10.2026, הוטל כתר מלא על חברון וכפרים נוספים באזור. במסגרת המבצע הותרה יציאת תושבים ממרחב הפעילות דרך שלוש נקודות בלבד, לאחר תחקור ובידוק. מדיווחים מן השטח עולה כי נחסמו הכניסות לעיר וליישובים רבים במחוז, לרבות דרכים המובילות למחנות פליטים, ונפגעה באופן קשה תנועת התושבים. מגבלות אלה מתווספות למערכת מגבלות התנועה הקשה המוטלת ממילא על תושבי חברון זה שנים, אשר פוגעת בגישתם לשירותים חיוניים, למקומות עבודה, למוסדות חינוך ולשירותי רפואה.

6. על פי מידע שהתקבל מתושבים באזור H2 בחברון, מאז יום שישי, 23.10.2026, הוטלו הגבלות תנועה חמורות נוספות על תושבי שכונות העיר העתיקה הנתונות לשליטה ישראלית, ובהן שכונות א-סהלה, ג'אבר וא-סלאימה. כוחות הצבא אוסרים על התושבים לנוע אף בתוך שכונות מגוריהם, והמחסומים באזור, לרבות מחסום 160 וחסם 6, נסגרו לחלוטין למעבר. כתוצאה מכך, תושבי האזור נתונים בעוצר מוחלט, ואין מתאפשרת כניסה לשכונות או יציאה מהן. נוסף על כך, נסגרה מערת המכפלה (אל-חרם אל-אבראהימי) בפני המתפללים המוסלמים, ובשל כך לא התקיימה במקום תפילת יום השישי ביום 23.10.2026, ואף לא יתר התפילות המוסלמיות מאז ועד למועד קבלת המידע. מדובר בפגיעה קשה נוספת בחופש התנועה, בחופש הדת ובשגרת חייהם של התושבים, המתווספת למערכת מגבלות התנועה החמורה המוטלת עליהם ממילא.

7. הצעדים הננקטים כעת בחברון מצטרפים להיסטוריה ארוכה של הגבלות תנועה גורפות ואמצעי ענישה קולקטיבית שהוטלו על תושביה הפלסטינים. בין היתר, במהלך האינתיפאדה השנייה הוטלו על תושבי העיר, ובפרט באזור H2, עוצרים ממושכים, לעיתים למשך שבועות וחודשים רצופים. מאז שנת 2015 הוחמרו מגבלות התנועה בעיר, שכונות מגורים הוכרזו שטח צבאי סגור, ונחסמה גישתם של תושבים לבתיהם, לעסקיהם ולשירותים חיוניים. לאחר 7.10.2023 הוטל על תושבי אזור H2 הפלסטינים עוצר מלא, שנמשך חודשים ארוכים במתכונות שונות, נאסרה תנועת כלי רכב פלסטיניים, נסגרו בתי עסק ובתי מלאכה והוצבו גדרות וחסימות נוספות בין שכונות המגורים. הגבלות אלה הוטלו על האוכלוסייה הפלסטינית בלבד, ופגעו פגיעה קשה ומתמשכת בזכויותיה ובשגרת חייה. הדברים תוארו בהרחבה במסגרת בג"ץ 42101-03-25 **ג'אבר נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**. במסגרת ההליך, הצהירה המדינה בפני בית המשפט כי לא מוטל עוצר באזור H2 בעיר לרבות בלילות ובסופי השבוע, ובית המשפט רשם הצהרה זו בהחלטתו מיום 21.9.2025. במסגרת צו על תנאי שניתן בהליך, בית המשפט אף הורה למדינה לבחון חלופות מידתיות יותר להגבלות התנועה באזור.

8. גם בהתדיינות קודמת בעניין הגבלות התנועה בחברון, הבהירה המדינה כי ייעשו מאמצים להקל על חופש התנועה ועל פתיחת בתי העסק, על אף ששגרת החיים בעיר משובשת מיסודה בשל ההתנחלויות

שהוקמו בתוכה ומשטר המחסומים שהוחל בעקבותיו (בג"ץ 11235/04 **עיריית חברון נ' מדינת ישראל** (6.6.2011)). הטלת כתר נוסף על העיר ומחוז חברון כולו, תוך פגיעה בגישה לבתי מגורים, למקומות עבודה ולשירותים חיוניים, מעמיקה את הפגיעה המצטברת בזכויות התושבים ומעוררת חשש כבד לשימוש חוזר באמצעים גורפים כאמצעי ענישה ותגמול.

הפרה סדרתית ומוצהרת של האיסור המוחלט על ענישה קולקטיבית

9. האיסור על ענישה קולקטיבית הוא מעקרונות היסוד המייבשים של המשפט הבינלאומי ההומניטרי, והוא מעוגן במפורש בסעיף 33 לאמנת ג'נבה הרביעית. הסעיף קובע כי אין להעניש אדם מוגן על עבירה שלא ביצע בעצמו, ואוסר על עונשים קולקטיביים, על אמצעי הפחדה ועל מעשי תגמול נגד מוגנים ורכושים. עקרון האחריות האישית מעוגן גם בסעיף 50 לתקנות האג משנת 1907 ובכללי המשפט הבינלאומי ההומניטרי המנהגי, ובפרט בכללים 102 ו-103 למחקר המשפט המנהגי של הצלב האדום הבינלאומי.

10. האיסור על ענישה קולקטיבית אינו מוגבל לעונשים שמטיל בית משפט או להליכים פליליים, אלא חל גם על אמצעים מנהליים, צבאיים ואחרים שתכליתם להעניש אוכלוסייה בשל מעשים שלא ביצעה. האיסור חל גם כאשר התכלית המוצהרת היא הרתעה מפני מעשים עתידיים. אין מדובר באיסור שניתן להתגבר עליו באמצעות איזון אינטרסים או בטענה לתועלת ביטחונית או אחרת הצפויה מן הענישה (ICRC Commentary on GC IV, Article 33 (1958); ICRC Commentary on GC IV, Article 27) ((2025), para. 2347.

11. מדובר בעיקרון יסודי שאינו מאפשר להטיל על אדם או על קהילה את האחריות למעשיו של אחר, אשר משתקף גם במשפט זכויות האדם הבינלאומי, בדרישה לאחריות פלילית אישית, בחזקת החפות, בהגנות מפני שלילת חירות שרירותית ובערובות להליך הוגן, המעוגנות בין היתר בסעיפים 9 ו-14 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות.

12. גם בית המשפט העליון שב וקבע כי ענישה קולקטיבית היא פסולה מיסודה ואסורה, וכי אין להעניש אדם בשל מעשיו של אחר. נקבע, כי הפעלת אמצעים ביטחוניים המסורים בידכם נגד מי שלא נשקפת ממנו מסוכנות היא פסולה בהיותה מנוגדת לעקרון האחריות האישית ולתכלית לשמה נמסרו הסמכויות (בג"ץ 7015/02 **עג'ורי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד נו 352 (6), פסקאות 24-27 לפסק דינו של הנשיא ברק (2002); דנ"פ 7048/97 **פלונים נ' שר הביטחון**, פ"ד נד (1), 741-742, פס' 23-19 לפסק דינו של הנשיא ברק (2000)). כך, לא אחת נקבע כי יש לבחון ביסודיות את מידת אחריותם של מי שעלולים להיפגע מהריסות בתים עונשיות וכי "ברי כי אין מענישים את ראובן בשל מעשה שעשה שמעון, גם אם ראובן הוא אביו של שמעון או בנו של שמעון" (בג"ץ 480/21 **רבהא נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית**, פס' 15 לפסק דינו של השופט עמית (3.2.2021)).

13. בפסק דין נוסף, ביטל בית המשפט בדעת רוב צו להריסת בית משפחה, נוכח הפגיעה הקשה באשתו ובילדיו של מבצע הפיגוע, שלא הייתה להם כל מעורבות במעשיו. השופט קרא הדגיש כי "אין להשליך את תוצאות מעשיו על מי שלא חטאו" (בג"ץ 4853/20 **אבו בכר נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית**, פס' 3 לפסק דינו של השופט קרא (10.8.2020)). דברים אלה יפים מקל וחומר ביחס לפגיעה רחבת היקף באוכלוסייה אזרחית באמצעות עקירה מבתים, הריסת רכוש והטלת הגבלות תנועה במטרה לגבות מחיר על מעשיהם של יחידים.

14. לכוחות הביטחון סמכות לפעול בכפוף לדין נגד מי שקיים בעניינם חשד קונקרטי למעורבות בפעולות אלימות. סמכות זו אינה מקנה היתר להעניש את משפחותיהם, שכניהם או יתר תושבי עירם של

החשודים. הטלת מגבלות חמורות על אוכלוסייה אזרחית שלמה בתגובה למעשי יחידים, עקירת תושבים מבתייהם והריסת רכושם כדי לגבות מחיר על פיגוע עומדות בניגוד חזיתי לאיסור זה. העובדה שהצעדים ננקטים בתגובה לפיגוע חמור אינה גורעת מתוקפו של האיסור, אלא דווקא מדגישה את חשיבותו.

15. בחוות דעתו המייעצת מיום 19.7.2024, קבע בית הדין הבינלאומי לצדק כי הריסת בתי מגורים כאמצעי ענישה בגין מעשייהם של יחידים פוגעת גם בבני משפחותיהם ובאחרים המתגוררים בנכסים או עושים בהם שימוש, ומשום כך מהווה ענישה קולקטיבית אסורה, בניגוד לסעיף 33 לאמנת ג'נבה הרביעית ולעקרון האחריות האישית העומד בבסיסו. עוד קבע בית הדין כי הגבלות התנועה הגורפות המוטלות על האוכלוסייה הפלסטינית הן מפלות ובלתי מידתיות, וכי לא ניתן להצדיק הגבלות המוטלות על כלל הפלסטינים בשל זהותם הלאומית בשיקולי ביטחון (ICJ, Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, Advisory Opinion (19 July 2024), paras. 205–206, 211–213).

האיסור על עקירה בכפייה וחובת השבת התושבים לבתייהם

16. סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית אוסר על העברה בכפייה של תושבים מוגנים ממקום מגוריהם, לרבות בתוך השטח הכבוש. פינוי זמני של אוכלוסייה אזרחית מותר רק כאשר ביטחון האוכלוסייה המפונה עצמה או טעמים צבאיים הכרחיים (*imperative military reasons*) מחייבים זאת. כעולה מהפירוש המעודכן של הצלב האדום לאמנה, ההכרח הצבאי חייב לנבוע במישרין מפעולות צבאיות המתנהלות באזור המגורים, ולא מחשש כללי או מאיומים עתידיים. לא די בתועלת מבצעית, בשיקולי הרתעה או ברצון לשפר את תנאי השליטה הביטחונית באזור. פינוי אוכלוסייה הוא צעד קיצוני וחריג, המותר רק כמוצא אחרון, ולמשך הזמן שבו מתקיימות הנסיבות המחייבות אותו (ICRC Commentary on GC IV, Article 49 (2025), paras. 3190–3196).

17. מכל מקום, גם פינוי העומד בתנאים החריגים הקבועים בדין מחייב את השבת המפונים לבתייהם מיד עם חלוף הנסיבות שחייבו את הפינוי, וכן מחייב את הכוח הכובש לדאוג לצורכיהם החיוניים בתקופת הפינוי. חובת השיבה מעוגנת גם בכלל 132 למשפט הבינלאומי ההומניטרי המנהגי. עצם קיומו של צורך בפעילות ביטחונית בשטח אינו מצדיק, כשלעצמו, את הרחקת האוכלוסייה האזרחית ממנו. קל וחומר שאין להתיר עקירת שכונות מגורים שלמות כאמצעי הרתעה או ענישה בגין מעשייהם של יחידים. לא זו בלבד שהצבא מפר את האיסור על עקירה כפויה, הוא אף מתעלם לחלוטין מהחובה לאפשר לעקורים לשוב לבתייהם, וכן מאחריותו לצרכיהם בעת הפינוי (בג"ץ 30662-09-25 סלאמה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (תלוי ועומד)).

האיסור על הריסות עונשיות ושימוש לרעה בסמכויות התכנון והבנייה

18. סעיף 53 לאמנת ג'נבה הרביעית אוסר על השמדת רכוש בשטח כבוש, אלא אם הדבר הכרחי לחלוטין לפעולות צבאיות. הפירוש המעודכן של הצלב האדום לסעיף מבהיר כי החריג אינו מתיר הרס רכוש כאמצעי ענישה או הרתעה, וכי הכרח צבאי בהקשר זה מתייחס לפעולות לחימה ולפעולות הקשורות אליהן במישרין, ולא לצורכי ביטחון כלליים (ICRC Commentary on GC IV, Article 53 (2025), paras. 3370–3371).

19. גם מקום שבו קיימת סמכות לנקוט הליכי אכיפה בתחום התכנון והבנייה, אין לעשות בה שימוש לתכלית זרה של ענישה, הפחדה או נקמה. קיומם של צווי הריסה שהוצאו בעבר, ככל שקיימים צווים

כאלה, אינו מכשיר את הפעלתם באופן סלקטיבי או מואץ במטרה להעניש אוכלוסייה בשל פיגוע. הצהרותיו המפורשות של השר הממונה על פעולות האכיפה באשר לתכליתן העונשית של ההריסות מעוררות חשש חמור לכך שסמכות שלטונית מופעלת למטרה זרה ופסולה, תוך הפרת האיסור על ענישה קולקטיבית ומעשי תגמול.

הגבלות התנועה – חובת המידתיות והאיסור על ענישה באמצעות כתר

20. הטלת כתר וחסימות תנועה על עיר ומחוז שלמים פוגעת בזכויות יסוד של מאות אלפי תושבים, ובהן חופש התנועה, הזכות לבריאות, לחינוך, לפרנסה ולחיי משפחה. על המפקד הצבאי, הפועל מכוח דיני התפיסה הלוחמתית וסעיף 43 לתקנות האג, מוטלת החובה לקיים את החיים הציבוריים והסדר התקין ולהגן על זכויות האוכלוסייה המוגנת.

21. גם כאשר קיים צורך ביטחוני המצדיק הגבלת תנועה, על ההגבלה להתבסס על צורך קונקרטי, להיות מוגבלת בהיקפה ובמשכה, ולהישען על בחינת חלופות שפגיעתן פחותה. כפי שנקבע בפסיקה, עצם קיומם של שיקולי ביטחון אינו פוטר את המפקד הצבאי מהחובה להבטיח יחס מידתי בין התועלת הביטחונית לפגיעה באוכלוסייה המוגנת (בג"ץ 1890/03 **עיריית בית לחם נ' משרד הביטחון**, פ"ד נט (4) 736 פס 15–17; לפסק דינה של השופטת ביניש (2005); בג"ץ 9593/04 **מוראר נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (26.6.2006); בג"ץ 2150/07 **אבו צפיה נ' שר הביטחון** (29.12.2009)).

22. חובות אלה מעוגנות גם בנוהל מגבלות תנועה של צה"ל, פקודת בט"ש מס' 700 מנובמבר 2019, המחייב בחינת הצורך הביטחוני, הפגיעה באוכלוסייה והחלופות האפשריות, ועיגון מגבלות התנועה בצווים בהתאם להוראות הנוהל. הטלת כתר גורף על עיר שלמה ויישובי סביבתה בתגובה לפיגוע, מבלי שתוצג הצדקה ביטחונית פרטנית להיקפו ולמשכו, מעוררת חשש חמור להפרת עקרון המידתיות. ככל שתכלית הכתר היא להעניש את תושבי האזור או לגבות מהם מחיר בעקבות הפיגוע, מדובר באמצעי אסור מעיקרו.

23. למותר לציין, הטלת כתר על העיר שוללת מרבע מיליון תושבי חברון ומאות אלפים נוספים, תושבי האזור כל אפשרות לקיים שגרת חיים, ואף מסכנת חיי אדם. בעקבות הטלת מגבלות התנועה המחמירות בעיר וביתר הגדה בשנים האחרונות, דווחו מקרים רבים שבהם כוחות הצלה, כיבוי וחילוץ לא הגיעו ליעדם במועד, התוצאה הידועה מראש הייתה פגיעה קשה בבריאותם של תושבים ואף קיפוח חיי אדם. הטלת הכתר על חברון מעלה חשש כבד להתרחשות מקרים נוספים ממין זה, מבלי להפחית מחומרת הפגיעה שגוררות המגבלות בכבודם, פרנסתם, חינוכם ויתר זכויות האדם של התושבים כאילו היו חסרות כל משקל.

24. אשר על כן, אנו דורשים כי תורו לאלתר על:

א. הפסקת עקירתם של תושבי חברון והחזרתם המידית והבטוחה לבתיהם של כל התושבים שאולצו לפנותם במסגרת המבצע, תוך הפסקת כל פעולה שנועדה למנוע את שיבתם או להפוך את העקירה לקבועה. יש להבטיח את שלמות רכושם של התושבים ואת קיומם של תנאים המאפשרים את חזרתם.

ב. הסרה מידית של הכתר שהוטל על חברון ועל יישובי הסביבה, ופתיחת הדרכים והכניסות שנחסמו. ככל שנתרו צרכים ביטחוניים קונקרטיים המחייבים מגבלות נקודתיות, יש להבטיח כי אלה יוטלו בהתאם לדיון, באופן מידתי ולפרקי זמן מוגבלים, תוך הבטחת רציפות הגישה לשירותי רפואה, למוסדות חינוך, למקומות עבודה וליתר השירותים החיוניים.

ג. הפסקה לאלתר של כל פעילות הריסה ואכיפה בתחום התכנון והבנייה באזור חברון, אשר ננקטת כאמצעי ענישה, הרתעה או תגמול בעקבות הפיגוע מיום 23.10.2026. יש להימנע מכל שימוש בסמכויות המינהל האזרחי לתכליות עונשיות, לרבות קידום הליכי אכיפה קיימים בשל האירוע.

נוכח חומרת הפגיעות והחשש להמשך עקירתם של תושבים נוספים ולהריסת רכוש אזרחי, נבקש לקבל את התייחסותכם הדחופה לדרישות אלה, וכן לקבל לידינו את ההוראות והצווים שעל בסיסם הוטלו מגבלות התנועה, ניתנו הוראות הפינוי ובוצעו פעולות ההריסה.

רעות שאער, עו"ד

מנהלת יחידת השטחים הכבושים